

HÍRÜNK A VILÁGBAN

I. évfolyam 7. szám.

1951. július 1.

HOGYAN IR RÓLUNK AZ ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA?

Írta: Cserenyey Géza

Az Encyclopaedia Britannica ezidőeszerint a legjobb és legelterjedtebb lexikon az egész világon, így egyben a leggyakrabban használt forrásmunka a Magyarország iránt érdeklődő külföldiek számára. Ennek következtében minket magyarokat fokozottabb mértékben kell, hogy érdekeljen a Magyarországról írott rész. Nemcsak külföldiek felé jelent forrásmunkát, hanem saját magunk is kitűnő hasznát vehetjük, hiszen jelenleg alig áll magyar könyv rendelkezésünkre, ez a lexikon viszont igen sok olyan adatot tartalmaz, amire bármikor szükségünk lehet. A háború utáni kiadások a 11-ik kötetben foglalkoznak Magyarországgal mintegy 22 nagyméretű oldalon keresztül.

A magyarirodalomról szóló rész Zolnai Béla tollából ered és igen jól használható, nemcsak külföldiek számára, hanem az emigráns magyarság részére is, hiszen idekint nem igen lehet magyar irodalomtörténethez jutni. A történelmi, valamint közgazdasági vonatkozású részek a háború elejéig tárgyalják az eseményeket. A közgazdasági vonatkozású részeket anonymus szerzők mellett W.S. Lewis angol gazdaságföldrajzi professzor, valamint Sir William A.W. Goode angol közgazdász írták. Ez utóbbi egy ideig közgazdasági tanácsadóként működött Magyarországon és így különösen jól ismeri viszonyainkat. A közgazdasági vonatkozású részek általában jól vannak megírva, bár heluenként némileg túlságosan lerövidítve tárgyalják a problémákat.

Minket magyarokat elsősorban a történelmi rész kell, hogy érdekeljen. Ez 12 oldalra terjed ki. A középkori részt Macartney professzor írta a tőle megszokott tárgyilagossággal és rendkívüli alapossággal. A Mohácstól 1867-ig terjedő rész anonymus szerző munkája. Általában tárgyilagosságra törekszik és ezt megőrzi még az olyan kényes részeknél is, mint pl. a szabadságharc körüli események /nemzetiségi viták, Kossuth értékelése, stb./. Jó és használható összefoglalását adja az eseményeknek. Az 1867-től 1925-ig terjedő részt Szekfű Gyula írta. Higgadtan és sok részletre kitérve tárgyalja az eseményeket, amikből nemcsak a magyarelles propaganda hatása alatt félrevezetett külföldi közvélemény, de a magyar emigráció jelentékeny hányada is sokat tanulhat.

Sajnos a fentiekkel szemben éppen a legutolsó évek történetét 1925-től 1941-ig tárgyaló rész igen kiábrándítólag hat. Ez egy Hans

Kohn nevű amerikai professzor munkája, aki "Fascist Hungary", valamint "Hungary in the Axis" címek alatt tárgyalja ez évek eseményeit. Jellemző vonásai a zsidótörvények kihangsúlyozásán kívül a tengellyel való kapcsolatok túlzott kidomborítása, a nyilasok 1939-es választási előretörésének kiemelése, stb. Az 1938/41 közötti területvisszacsatolásokat is erősen ebből a szempontból tárgyalja, nem említve meg, hogy ezeknek a területeknek nagy részét Magyarország a pusztán önrendelkezési jog alapján is igényelhetné. Bármennyire is igaz, hogy a Gömbös-féle politikai elképzelések igen messze estek az igazi demokráciától, semmiképp sem lehet azért még az akkori Magyarországról egyszerűen mint fasiszta államról megemlékezni. Mindenesetre igen érdemes ezt a részt elolvasni, mivel igen jól tükrözi vissza a külföldön oly gyakran megnyilvánuló és magyarbarátnak semmiképpen sem nevezhető közhangulatot. Reméljük, hogy a készülő új kiadásban a Magyarországról szóló legújabb rész is már megfelelő módon lesz megírva. Az 1848-1939 évek nemzetiségi vitáiról a lexikon általában tárgyilagosan ír a Magyarországról szóló részben, ezt viszont nem lehet mindenütt elmondani az utódállamokat tárgyaló fejezetekről. Itt többször történik utalás az 1914 előtti magyarosító politikára és elnyomásra, anélkül, hogy ennek megfelelően emlékeznének meg az utódállamok, különösen Romániának és Jugoszláviának 1918 utáni nemzetiségi politikájáról és az ezt jellemző üldözésekről.

További hibája a lexikonnak, hogy szerinte a magyar nyelvet "tíz és fél millió ember beszéli, akik közül félmillió az Egyesült Államokban él". /1. "Magyar nyelv" címszónál/ Pedig a magyarság világlétszáma ma megközelíti a 13 milliót.

Magyarországgal kapcsolatban 14 szép kivitelű fényképet is közölnek, ezek közül 6 folklorisztikus jeleneteket, illetve 1 cigányokat ábrázol. Mindebből a tájékozatlan külföldi közvélemény joggal vonhatja le azt a következtetést, hogy Magyarországon a cigányok egy jelentős társadalmi réteget képviselnek, illetve, hogy a lakosság tekintélyes hányada népviseletben szaladgálva félnomad életet él. Az e fajta tájékozatlanságért persze nem a külföldi közvéleményt kell okolni. Ők sokszor csak jóakarátú szenzációéhséggel reagálnak arra a tömérdek illusztrált kiadványra, álromantikus propagandára, amivel a múltban a magyar kulturális és idegenforgalmi szervek oly buzgalommal árasztották el a világot.

A MAGYARORSZÁGI TERROR ES A VILÁGKÖZVÉLEMÉNY.

A világsajtó és -közvélemény felháborodással fogadta a magyarországi deportálások hírét, bár mindeddig távolról sem foglalkozott vele valódi jelentőségének megfelelően. Sokszor csak egyszerű kiköltöztetésnek tüntetik fel, máshol "veszélyesen tulzsufolt" Budapestről írnak azt a látszatot keltve, hogy indokolt a tömeges kitelepítés, egy amerikai lap ugyan 250,000 budapesti lakos tervezett kiköltöztetéséről ír, de ezzel kapcsolatban csak azt jegyzi meg, hogy mindez a haditermelés biztosítása és fokozása érdekében történik.

Vannak persze más hangok is. Angliában Vansittart volt külügyi államtitkár tiltakozott a deportálások ellen, Jowitt lordkancellár pedig válaszában bejelentette a kereskedelmi kapcsolatok teljes megszakítását Magyarországgal. Az amerikai kongresszus tagjai is sorra emelik fel szavukat s a NEW YORK TIMES vezércikkben állapítja meg, hogy a magyarországi terrorcsökevények máris megközelítik a genocidium fogalmát, VI.20/

Aránylag jóval részletesebben foglalkoznak a Grösz-perrel, melyet egybehangzóan új Mindszenty-esetnek tartanak. A per helyes megítéléséhez nagyban hozzájárult a Vogeler-ügy.

AMERIKA ÉS A MAGYAR KÉRDÉS.

Eddigi számainkban angol, francia, német diplomatákat, államférfiakat szólaltattunk meg. Most az egyik legkiválóbb amerikai diplomata, Sumner Welles volt külügyi alállamtitkár véleményét közöljük a magyarokról s a magyar problémákról. Az európaiaknál szándékosan kerültük, hogy Versailles utáni fejtegetéseket idézzünk: az elmúlt 30 évben a legtöbb európai államférfi csak szubjektíven tudta megítélni problémáinkat. Most azonban a két háború közti Európa belső harcaitól s szövetségi rendszereitől távolálló s a mi problémáinkban aránylag legpártatlanabb Egyesült Államok egyik legkomolyabb külpolitikusként hallgassuk meg. Rólunk alkotott véleménye jellemző amerikai vezetőkörök véleményére is.

Sumner Welles 1937-43 volt Hull külügyminiszter helyettese. "Where are we heading?" /Merre tartunk?/ c. könyvében, melyet 1946-ban írt, az amerikai politika céljait és feladatait tárgyalja. Az alábbi részletek művének angol kiadásából /London, Hamilton, 1947/ valók.

"Az első világháborút követő években az európai eseményeket figyelő számára kevés érdekesebb ellentét volt, mint amit Magyarország és Csehszlovákia két szomszédnépe által követett eltérő politikai irány nyújtott. A magyarok hevesen nacionalisták. Függetlenséget vagy önkormányzatot élveztek több mint ezer éven át. Csehszlovákia új és mesterseges állam volt, nagyon eltérő faji elemekből lett összetéve s ezeket nem kapcsolta össze természetes rokonság. Mégis az általános irány Csehszlovákiában, a csehek és szlovákok, a csehek és szudétanémetek közti rivalitásból származó majdnem áthidalhatatlan akadályok ellenére szilárdan fejlődött egy haladó szociális rend felé. Az egyik legigazibb demokráciát teremtették meg Európában. Magyarországon viszont az irány majdnem éppolyan szilárdan mutatott hátrafelé egy olyan szociális rend felé, mely Európa többi részében már régóta túlhaladott volt.

Magyarországon a kormányzó és a kormányok arra a lehetetlen feladatra vállalkoztak, hogy Magyarország alapvető problémáit egy olyan politikával próbálják megoldani, amely fenntartotta a középkori feudalizmus lényegét. Igaz, hogy tettek engedményeket a huszadik századnak a politikai reform felületes látszatának a formájában. De a korszerű közgazdaság követelményeinek tett engedményekről szó sem volt. Az ország egyetlen valódi szociális vagy gazdasági betegségével sem néztek becsületesen szembe. A magyar földesurak nagy birtokai pontosan úgy maradtak, ahogy évszázadok óta voltak. Az adózási rendszert a Népszövetség kitűnő szakértői által nyújtott segítség ellenére nem reformálták meg egyetlen alapelvében sem. Nem történt eredményes erőfeszítés további iparosításra. Röviden, az ország gazdasági élete nagyjából statikus maradt. Továbbra is egy keményen dolgozó, de hátramaradt földművelő nép gazdasága volt, ahol a népesség egy kicsiny százaléka kivételével mindenkinek az életszínvonala szánalmasan alacsony maradt.

Kevés kivétellel a politikai vezetés a közepesnél gyengébb volt. Az egymást követő magyar kormányok főerőfeszítése az 1919-es béke elleni közhangulat felkeltésére irányult, mely magyarokat helyezett román uralom alá. A főtéma 20 éven át Magyarország területi követelése volt.

Teljesen igaz, hogy az európai stabilitás szempontjából a magyar néppel méltatlanul és ostobán bántak az 1919-es rendezés során. Gazdasági fejlődését inkább gátolták, mintsem támogatták a békeszerződés határozatai. Azonban az őt ért igazságtalanság teljes elismerésével, a magyar nemzet története a két világháború közt majdnem tökéletesen terméketlen volt.

Mikor Hitler megindította a második világháborút, Magyarországon az érzelem a náciizmus s mindaz ellen, amit az képviselt, erős volt.

A német kormány fáradhatatlan erőfeszítése, hogy náci tanokat oltson be a magyarokba és hogy erőteljes magyar náci pártot teremtsen meg, nagyban-egészben sikertelen volt. Ami az átlagmagyart illeti, soha az ország hosszú történelmének egyetlen periódusában sem pazarolt szeretetet a németekre. A katonai és gazdasági nyomás, melyet a harmadik birodalom gyakorolt Magyarországra, keserű méltatlankodást váltott ki, mivelhogy a magyarok bátor és nyakas nemzet. Azonban az Oroszországtól és a kommunizmustól való félelem határtalanul nagyobb volt. Ez a félelem volt a főoka annak, hogy Magyarország olyan gyalázatos és méltatlan szerepre kényszerült a háború folyamán.

A Tengely összeomlása után Magyarországot orosz csapatok szállták meg. Azután következett szokás szerint, elnyújtva a sötétség ráborulása Magyarországra. Magyar köztársaságot kiáltottak ki. Választásokat tartottak, melynek során a kommunista jelölteket fölényesen legyőzték. A szovjet hatóságoknak nem volt elég idejük, hogy tökéletesítsék szokásos megszálló apparátusukat. Azonban a kisgazdapárt által felállított kormányt kényszerítették kommunisták bevételeire kulcspozíciókba és a demokrata pártszervezeteket arra kötelezték, hogy politikai listáikról eltávolítsanak mindenkit, aki ellen a kommunistáknak kifogásuk volt.

Szovjet utasításra, még mielőtt ez a köztársasági kormányzat beiktatott volna, orosz-magyar kereskedelmi szerződést kötöttek, amely a magyar gazdasági élet feletti tulajdonképeni hatalmat a Szovjet kezébe juttatta. A jelenlegi helyzetben a politikai fejlődés automatikusan a Moszkvában hozott döntésektől fog függeni. Mindenesetre a magyar köztársaságot hivatalosan elismerte a USA és a nyugati hatalmak nagyobb része.

A szovjet megszállás bizonyos eredményei vitathatatlanul a magyar nép tömegeinek a javát szolgálják. A nagybirtokosok eltűntek vagy el lettek távolítva. Roppant birtokaik immár szétosztásra kerültek a parasztok és kisbirtokosok között. Az ipar különböző nemeit fejlesztik orosz kezdeményezésre. De tágabb értelemben nincs ok arra, hogy azt várjuk, hogy az eddigi lépések elő fogják mozdítani Kelet-Európa marandó újjáépítését. A magyar nemzet története folyamán világosan megmutatta, hogy nem hajlandó alávetni magát semmilyen szláv fennhatóságnak. "Letmódja, épúgy, mint vallásos hagyományai valószínűtlenné teszi, hogy önkéntesen elfogadja a kommunizmust. Hacsak nem vetik alá a likvidáció és erőszakos kivándoroltatás politikájának, mint amilyent a szovjet kormány alkalmazott a kozákokkal szemben a szovjet forradalom első éveiben, kevés a valószínűsége, hogy sokáig viseljék el az orosz uralmat. Az egyetlen mód, amellyel a magyar népet arra lehet buzdítani, hogy inkább pozitív, mint negatív tényezővé váljék Kelet-Európa szerkezetében, a békeszerződés sietős megkötése, amely inkább igazságos, mint büntető jellegű legyen. Gyors felvételük a UNO-ba, lehetőség önrendelkezésre, és beépítésük egy kelet-európai gazdasági federációba a legbiztosabb eszköznek fog bizonyulni a szomszédaiikkal való kiengesztelődés előmozdítására és a haladás s politikai stabilitás biztosítására szomszédságukban." /136-138 old./

"A versailles-i békeszerződések...nem eredményeztek valódi és tartós békét. Legfeljebb egy nyugtalan és bizonytalan fegyverszünetet, mely alig húsz évig tartott. Ekkor Európa ismét elmerült abba az új s még nagyobb konfliktusba, melyet második világháború néven ismerünk. Ma az Egyesült Nemzetek ugyanarra a kérdésre próbálnak feleletet találni. Milyen békerendezés hozhat magával tartós békét Európában? /97/

Végül is egy európai federáció felállításáról már a hajthatatlanabb államférfiak is úgy beszélnek, mint olyan célról, melyre törekedni kell. /98/

Az Egyesült Nemzeteknek most megvan a lehetőségük egy ilyen eu-

rópai federáció maradandó alapjainak a lefektetésére olyan békeszerződések segítségével, melyek megszüntetik a nemzetek közti ellenségeskedéseket okozó hibás területi elrendezéseket, s amelyek meg fogják oldani az európai viszályokért oly gyakran felelős u.n. 'kisebbségi' problémákat. Hacsak az ellentéteknek s túlzó nacionalizmusnak ezeket a régióta fennálló okait meg nem szüntetik, semmilyen regionális federáció sem maradhat fenn. /100/

Mielőtt szilárd, új strukturát lehetne felépíteni, a terepet meg kell tisztítani és a hibákat ki kell javítani. Elvben minden európai határvonalat meg kellene vizsgálni megbizonyosulandó, vajjon ném sért-e néhány egyszerű alapelvet. Vált-e ki ellenérzést a határon fekvő nemzetek valamelyikében, mivelhogy kézzelfogható igazságtalanságot jelent? Arra kényszeríti-e a lakosságot, hogy akarata ellenére alávesse magát idegen jurisdikciónak? Gazdasági egyenlőtlenségekhez járul-e hozzá? Nyilvánvaló hasznavehetetlensége miatt állandósuló szociális, gazdasági vagy politikai stabilitáshiányt okoz-e? Ha az 1936-os európai határok valamelyik fenti kategóriába esnek, a mai békeszerzők próbálják kiigazítani őket, hogy kiküszöböltsék jellemző hibájuk. És a változtatások feleljenek meg Wilson doktrínájának: "Minden területi rendezésnek az érintett lakosság érdekében állónak kell lennie és nem vetélkedő államok követeléseit közti pusztá kiegyenlítés vagy kompromisszum részének." Sok ilyen határ van Európában. Nem lehet jogosan kételkedni abban, hogy némelyikük további fennmaradása nem a béke ügyét szolgálja. /102/

Szerintem a kisebbségi problémákat nem lehet egyesegyedül határ-, illetve területi újjárendezéssel megoldani. Lakosságot is kell áttelepíteni nemzetközi ellenőrzés mellett, még akkor is, ha egyes esetekben ez az áttelepítés egy millió embert is érint. /108/

Bármily tragikus lenne is ennek a következménye egyes egyénekre az első időben, ki kell használni a világrengésnek ezt a pillanatát s népesítést áttelepíteni, ahol ez szükséges új konfliktusok megakadályozására és így lehetővé tenni, hogy a népek olyan kormányzat alatt éljenek, amilyent ők kívánnak, szabadon faji megkülönböztetésektől. /109/

Erdélyben azonban a kisebbségi probléma olyan bonyolult, hogy teljesen lehetetlen olyan határvonalat rajzolni, amely megfelel az említett alapelveknek; csupán személyeknek nagy számban való áttelepítésével lehet olyan határt megállapítani, amely tartósnak fog bizonyulni.

Erdély az a nagy termékeny fennsík, mely a Kárpátok keleti végénél terül el és amely az első világháború befejezése óta végnélküli és elkeseredett egyenlenségnek a forrása magyarok és románok közt. Az első világháború előtt ennek a területnek a legnagyobb része magyar uralom alatt volt. Az 1919-es békeszerzők Romániának ítélték oda. A hirhedt 1940-es Hitler-diktátummal a magyarok nyertek engedélyt visszafoglalására. Most a Szovjetunió kérte visszatérését Romániához. Rendes körülmények közt a jelenlegi békeszerzők könnyen megállapíthatnának egy olyan határt Magyarország és Románia között, amely követné az etnikai vonalat és megfelelne olyan gyakorlati megfontolásoknak, mint a két állam legjobb gazdasági érdeke és a közlekedés követelményei, valamint a területre való igazságos jogcím kérdése.

A helyzet azonban a következő. Erdélyt 3 millió román paraszt lakja, akikkel magyar uralom alatt csak valamivel bántak jobban, mint rabszolgákkal. Lakja még másfélmillió magyar is, akik el vannak tökéelve, hogy magyarok maradnak. A románok a mezőgazdasági vidéken laknak, a magyarok a városokban. A két faj jóléte az egymástól való kölcsönös gazdasági függésen alapu. Ehhez a máris bonyolult helyzethez járul még, hogy az erdélyi városokban negyedmillió magyar zsidó is él; és több, mint félmillió német, akiket a tizenkettedik század óta telepítettek Erdélybe s akik ma sem asszimilálódtak a legkevésbé sem. Külön is él-

nek. Náci 'Volksgruppe' lett belőlük, mihelyt Hitler megkezdte terjeszkedését.

A háborúk közti években a magyarok hangosabban panaszkodtak, mint bármelyik másik 'utód'-állam, magyar társaik üldözéséről és diszkriminációjáról a románok részéről. Ezek meg egyáltalában nem felejtették el azt a bánásmódot, melyben a magyar uralom alatt volt részük. A két népet nem lehet összeolvasztani, sem nem fognak összebékülni. Annak sincs semmi valószínűsége, hogy a megmaradt német kisebbség valaha is más legyen, mint - életmódjában és törekvéseiben egyaránt - német.

Vallási vetélkedéseket nem lehet lekicsinvelni. Jól emlékszem, amikor a háború előtt Egyesült Államok-beli kálvinisták és unitáriusok előkelő csoportja meglátogatott a State Departmentben, hogy tiltakozzék a román kormány által alkalmazott korlátozások miatt kálvinista és unitárius székely testvéreik, régi erdélyi magyar törzs, ellen. A románok román ortodox hitűek, vagy görögkatolikusok; a magyarok főleg katolikusok; egy részük kálvinista; és a németek a protestantizmus lutheránus formáját tartották meg. Vallási ellentétek növelték a faji gyűlöletet. Hogyan lehetne elképzelni, hogy ennek az egész területnek /mely magába foglalja e teljesen különböző elemeket/ az átadása akár Románia, akár Magyarország részére, valaha is mást tudna eredményezni, mint új konfliktusokat, új panaszokat, új elnyomást és gennyes sebet Európa politikai testén?

Az egyetlen gyakorlati választ erre a kérdésre egy sebészeti operációban kell megtalálni a béketárgyalások asztalán. Erdélyt fel kell osztani Magyarországgal és Románia között olyan vonal segítségével, mely elismeri az etnikai elvet, de amelyet elsősorban gazdasági szempontból húztak meg. Ezután a lakosságot át kell telepíteni a UNO utasítása alapján, úgy, hogy soha többé ne lehessen vádakat hallani, hogy románok vagy magyarok élnek számukra gyűlöletes zászló alatt és hogy ez vagy az a csoport elnyomást szenved vagy diszkriminációt, akár fajit, akár vallásit. A németeknek segíteni kell, hogy visszatérhessenek Németországba, ha úgy kívánják. Bármely megoldás, mely ennél kevésbé drasztikus, csupán állandósítaná a veszélyt, melynek kiirtására az Egyesült Nemzeteknek most végre megvan a módja.

Hacsak az Egyesült Nemzetek nem néznek szembe bátran és konstruktív módon ezekkel a területi és kisebbségi problémákkal, nem lehet a jövőben egy olyan új európai rendet felépíteni, melyből létrejöhet majd az az európai federáció, amely a legnagyobb reményt nyújtaná a politikai stabilitásra és békére, valamint a szociális és gazdasági haladásra." /109-111 old./

BIBLIOGRÁFIA, 1951 /II./

- Kertész Stephen: METHODS OF SOVIET PENETRATION IN EASTERN EUROPE
/The Soviet Union, A Symposium, USA, Notre Dame, Ind./
- Petrovics Béla: J'AI ECHAPPÉ AUX ROUGES /Edition du Globe, Paris/
- Super Paul: 25 YEARS WITH THE POLES /USA, Paul Super Memorial Fund/
- Tihany Leslie: AMERICA'S INTEREST IN HUNGARIAN STRUGGLE FOR INDEPENDENCE
/USA, State Dept. kiad., újra kiadta az Am.-Magy. Szöv./
- Valko Laszlo: COOPERATIVE IDEAS IN THE EASTERN AND WESTERN WORLDS
/USA, State College of Washington, Pullman /
- Gallico Paul: TRIAL BY TERROR /USA, Saturday Evening Post, IV.-VI./
- Szechy Joseph: LA LIQUIDATION DE LA LIBERTÉ SYNDICALE EN EUROPE CENTRAL
/Paris, Travail et Liberté, V./
- Vincze E.: COMMENT LES SYNDICATS HONGROIS SONT DEVENUS UN INSTRUMENT
DU P.C. /Paris, Travail et Liberté, VI./

MIT TUD EGY BRAZIL IRÓ A MAGYAROKRÓL? /II./

"A tánc művészei szinte repülve követték örületét és új figurákat rögtönöztek. Amikor élvezetük a legmagasabb fokra ért, az egyik lány, a fiatalabbik, aki fivére karján táncolt, boldogságtól megvilágított, ragyogó arcát a cigány felé fordította, és bársonyos, hosszúkás szemei, amelyek előbb mosolyogtak, mint a szája, szereimet sugároztak... És amikor a zene haldoklott, a másik lány szőke fejét önkívületben hajtotta vőlegénye vállára, légies aléltságában rövideket lélegzett, szája félig nyitva, a szája, mely piros volt, mint a vér, nedves, mint a harmat.

A nap sűrű ködben reggeledett, a táj elvesztette pontos, biztos formáit. A tárgyak határozott alakjai összeolvadtak, a hegyek a felhőkbe temették fejüket, a fák hajkoronája füstölgött, a láthatár nélküli, végtelennek látszó folyó mint nagy szürke tömeg egybefolyt az alacsony, sűrű éggel... És a zöldes, gőzölgő réten egy kék folt mozogni kezdett... Nem sokára feljött a nap, a köd tűnedezett... A réten mozgó folt egy szegény ló formáját vette fel, amely öreg, fáradt, szomorú szemeit a zöld fűvön járatta. Tömött, feket szájával néha-néha beleharapott a fűbe, kedvetlenül rágta, míg tapasztalt ló-figyelme a kunyhó felé irányult, amelynek ajtajából gazdái, az új magyar kolonisták, érdeklődéssel nézték...

Az egyik fiatal magyar kötéllel a kezében a ló felé indult. Az állat megadó unalommal adta át a fejét. A legény a ház elé vezette, ahol egy oszlophoz kötötte. A kolonisták elhatározták, hogy aznap megkezdik a munkát és az öreg rendeletére nekikészülődtek, hogy a megművelésre szánt földre induljanak. A legények magukhoz vették a szerszámokat, eloldották a lovat és a cigány kíséretében, aki szokott egykedvűségéből kivetkőzött és csak egy korbácsot vitt magával, elindultak. A lányok, akik otthon maradtak, ösztönszerű borzalommal nézték a lassan távolodó csoportot.

Milkau és Lentz épen arra sétáltak és meglátták a földjükre érkező szomszédok kis csoportját.

- Még jó, hogy már dolgozni kezdenek - mondta Milkau, fájt a szívem ezekért az apatikus, határozatlan, lustaságba dermedt emberekért.

- De vajjon miért vonszolják olyan erővel azt a lovat? - kérdezte Lentz,

És a két férfi kicsit eltávolodott és messzebről figyelte az emberek mozdulatait.

Az öreg kolónista kötélénél fogta a lovat és a földjük közepét átszelő árokhoz vezette. A két legény vallásos magabamerüléssel oldalt állt. Az apa a lovat húzta előre. Korbáccsal a kezében a cigány mögötte ment és az első korbácsütés, amely füttyülve szelte a levegőt, teljes erővel hullott a lóra. Ez, mint akit kizökkentenek sajátmagából, ijedten szökött előre. Erős kéz ujabb sujtásokat mért rá. A ló előre nyújtotta a nyakát, testét leeresztette, hosszúra nyújtotta, hogy hasa szinte a földet érte, mintha menekülni akart volna a csapások elől, amelyek fölülről érték. Tagjai vonaglottak az irtózatosságtól. És irgalmat nem ismerve húzták előre, mögötte a korbács dühe hajtotta. "b-ben az áldozatban szent missziót teljesítettek: az új földbe kapcsolták az óhaza tradíciójának idegét. Amikor a tatár ősök elhagyták az ázsiai síkságokat és az európai földön lemondtak a vándor pásztori életéről, hogy földet műveljenek és a kulturában keressék a kielégített életet, feláldozták az isteneknek a fehér sivatagokon való vándorlásuk öreg társát. Ez a halálrakínzás a leszármazottak szellemében mint kötelesség maradt meg, amelynek gyökerei a fajok lelkének mélyéig nyúlnak.

A csoport folytatta útját. Az öreg, mint pap vezette az áldozat-

tot, követte a cigány, akinek arcán a vér láttára kiujult az ősök pokoli és borzalmas kifejezése. A többiek némán kísérték a ceremóniát. A korbács szüntelenül sujtott, vashegyei vágták az állat hátát. A könnyű, hideg levegő behatolt az élő hús szálaiba, éles fájdalmat okozva, és a vér szaga csak fokozta a korbácsoló energiáját. Hisztérikus érzéketlenség vett rajta erőt, kínozni a halálig. Ájulásba szédült, de a korbács nem állt meg. Az élő husba vájt rések mind mélyebbek lettek, a vér lassan folyt. Bágyadtan a fájdalomtól, a ló vonszolta magát, öntözte a földet. Vörös csöppek hullottak az öregmagyar fehér fejére is. Orrlyukai kitágultak az élvezettől. A ló melléből hörgések szálltak fel. A haldoklók végtelenbe vesző tekintetével alázatosan és félénken kegyelemért könyörgött.

A korbács süvített, a mártir lassan, előrenyújtott nyakkal, rogyadozva haladt előre, vére ömlött már a nyitott erekből. A cigány mindig borzalmasabban, mindig vadabban, egészen eltorzult, és gégejéből hirtelen, hangzatosan tört fel az öreg tatárok harci dala. A korbács gyorsan és kíméletlenül verte ki a furcsa dallam ütemét. A düh ragálya a többiekben is erőt vett, akik mozdulatlanul néztek az áldozatot. Lassan-lassan megrészegedtek az ének szavaitól, a ritmus szuggesztív erejétől, a véres hús szagától és belekapcsolódtak az éneklésbe, pokoli kórust képezve. Az állat kimerülten az oldalára esett, mint élettelen tömeg. Az irgalmatlan korbács még egyszer lábra kényszerítette, és a földön, mint Veronika kendőjén, kirajzolódott testének véres nyoma. Az ének, amely tüzesen, gyászosan folytatódott, durván sebezte a levegőt, mint a halál sátáni melódiájának visszhangja. A ló még tett pár lépést, majd ingadozva rogyott le a földre. Nehezen lihegve, hörögve, lassan adta ki páráját. Megtört pupillái egy utolsó felvillanással magukba rögzítették hóhérainak képét. És ez a borzalmas kép, amelyet szemének belsejében megőrzött, a végnélküli kínlódásé volt, amely elkísérte messze túlra a saját kimúlásán, hogy végigkísérje mártirhusának fájdalmas szétesését.

A hangok megszűntek. Az emberek a ló teteme köré csoportosultak és mint őrült fantaszták imádkoztak. Vértócsák festették pirosra az árkot. A páncélszerűen síma, csúszós argilla-réteg nem itta be a vért. Ahelyett, hogy a föld kebléig hatolt volna, elpárologott, feloszlott a levegőben, felszívta a nap. Az áldozat, a halálrakínzás visszautasítása volt ez, magszakítva a múlt nyers tradícióját. Az új föld magáévá tette az új emberek megtisztult eszméit...

- És mire való ez? - kérdezte Milkau könnyekig meghatva, mire való ez a kínzás, a vér által való megtermékenyítés, ha a Föld, nevetve és vidáman, mint egy szép fiatal lány, úgymint nekik adta volna gyümölcsseit, csak a szerelem szelíd erőszakának engedve?..."

/José Pereira da Graça Aranha, az egyik leghíresebb brazil író "Chanaan" c. nagysikerű regényéből idéztük a fenti részleteket. Megjelentek a Délamerikai Magyar Hírlap 1950-es Képes Magyar Naptárában. A fordítás R.B.Vér műve./

HEINRICH HEINE: HA HALLOM EZT A SZÓT: MAGYAR,
SZÜK LESZ A NÉMET PLUNDRA RAJTAM,
ZÚG ES DÖRÖG A ZIVATAR
ÉS TROMBITÁK HARSOGNAK HARCI ZAJBAN!

BIBLIOGRÁFIA 1945-1950 /I./

Megkezdjük a háború után megjelent magyar vonatkozású könyvek bibliográfiájának közlését. Egyrészt erről az időszakról tudomásunk szerint még nem jelentek meg alapos bibliográfiák, másrészt ma ezek a könyvek hatnak elsősorban a külföldi közvéleményben. /Az itt kezdett lista legnagyobb része londoni munkatársunk, Cserenyey Gézának nagy bibliográfiájából való, aki az első világháború óta megjelent magyar vonatkozású politikai és gazdasági irodalmat dolgozta fel kéziratban/.

- Betts R.R.: THE EUROPEAN SATELLITE STATES /London, Royal Institute of International affairs, 1945/
Boldizsár I.: THE OTHER HUNGARY /Budapest, New Hungary, 1945/
BRITISH SURVEY HANDBOOK: HUNGARY /London, 1945/
BUDAPEST ON THE THRESHOLD OF THE WINTER 1945/46 /Budapest Municipal Statistical Bureau, by J. Kővágó, 1945/
Daivociviu: LA TRANSYLVANIE DANS L'ANTIQUITÉ /Bukarest, 1945/
ECONOMIC DEVELOPMENT IN SOUTH-EASTERN EUROPE /Oxford University Pr. 1945/
Eppstein J.: HUNGARY /Cambridge University Press, 1945/
Gross Feliks: CROSSROADS OF TWO CONTINENTS, A DEMOCRATIC FEDERATION OF EAST CENTRAL EUROPE /USA, Columbia University Press, 1945/
HANDBOOKS: HUNGARY /United Kingdom Foreign Office and Ministry of Economic Warfare, London, 1945/
Janovsky J. Oskar: NATIONALITIES AND NATIONAL MINORITIES /USA, MacMillan, Newman Bernard: BALKAN BACKGROUND /USA, MacMillan, 1945/
Pálóczi Horváth G.: IN DARKEST HUNGARY /London, Gollancz, 1945/
Dr. Pavel Pavel: TRANSYLVANIA AT THE PEACE CONFERENCE OF PARIS /London, dr. Pavel, 1945/
Schlesinger R.: FEDERALISM IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE /London, Kegan Paul Trench-Tubner, 1945/
Seton Watson Hugh: EASTERN EUROPE BETWEEN THE WARS /Cambridge Univ. Pr. 1945/
Szenci N.J.: POLITICAL AND SOCIAL FORCES IN HUNGARY /Budapest, 1945/
Szenci N.J.: " /London, St. George Book Co., 1945/
THE BALKANS TOGETHER WITH HUNGARY /London, R. Inst. of Intern. Aff., 1945/
Colomer Eduardo Comin: EL COMUNISMO EN HUNGRIA /Madrid, Nos, 1946/
Dixon Vibart: THE TRUE FACTS ABOUT THE DISPUTED FRONTIERS OF EUROPE /London, Burke Publishing Co. Ltd., 1946/
COUNT KAROLYI AND HUNGARY /London, Lincolns-Prager, 1945/
Kolacz. Walter: MYTH AND REALITIES IN EASTERN EUROPE /London, Drummond, 1946/
Makkai L.: HISTOIRE DE TRANSYLVANIE /Paris, Les Presses Univ., 1946/
POLITIQUE SOCIALE DE LA HONGRIE DÉMOCRATIQUE /Budapest, Hungarian Ministry for Foreign Affairs, 1946/
Roucek J.S.: CENTRAL EASTERN EUROPE: CRUCIBLE OF WORLD WARS /New York, Prentice Hall, 1946/
Sharp Samuel: NATIONALISATION OF KEY INDUSTRIES IN EASTERN EUROPE /Washington, D.C., Foundation for Foreign Affairs, 1946/
Suarez Eugenio: CORRESPONSAL EN BUDAPEST /Madrid, Aspas, 1946/
Száva E.: NOUVELLE POLITIQUE INTÉRIEURE HONGROISE /Budapest, 1946/
Ullein-Reviczky Antal: GUERRE ALLEMANDE, PAIX RUSSE /Bourdy-Neuchatel, La Baconniere, 1946/
Vámbéry Rusztem: HUNGARY TO BE OR NOT TO BE /New York, Ungar, 1946/
Widmar A.: UNGHERIA /Roma, 1946/
Reményi József: HUNGARIAN LITERATURE /Washington, D.C., Amerikai-Magyar Szövetség kiad., 1946/
Révy G.: POLICY OF HUNGARIAN PUBLIC CULTURE /Budapest, Athenaeum, 1946/

DR. REMÉNYI JÓZSEF, A MAGYAR KULTURA ÓRALLÓJA AMERIKÁBAN.

Dr. Reményi József, író, költő és esztéta irodalmi működését Magyarországon kezdte. 1914-ben került ki először Amerikába. Évtizedek óta a clevelandi Western Reserve University-n tanít, mint az összehasonlító irodalomtörténet rendes tanára. Egyetemes esztétikai és irodalomtörténeti vonatkozású működése mellett ő ma az angolszász világban a magyar kultúra s magyar írók egyik leghozzáértőbb s legeredményesebb propagálója. Az alábbiakban rövid áttekintést adunk ezirányú működéséről.

HUNGARIAN LITERATURE címmel jelent meg 1946-ban /AMSz kiad./ a magyar irodalomról szóló műve. A WORDL OF GREAT STORIES /New York, Crown Publisher, 1947/ c. könyv társszerkesztője. Husz magyar írot ismertet a COLUMBIA DICTIONARY OF MODERN EUROPEAN LITERATURE-ben /Columbia Univ. Pr. USA, 1947/. Az IMMIGRANT BACKGROUNDS c. kötetben a THE HUNGARIANS fejezetet írta. /New York, Wiley and Sons, 1927/ A COLLIER, S ENCYCLOPEDIA /New York, 1950/ magyar irodalomról szóló részének szerzője. SIXTY POEMS by Alexander Petőfi c. mű /Budapest, 1948/ előszavát ő írta. Egyéb művei:

HUNGARIAN HUMOR /The Slavonic and East European Review, USA, 1943/ - ENDRE ADY, HUNGARY'S APOCALYPTIC POET /u.o., 1944/ - MIHALY BABITS, HUNGARIAN POETA DOCTUS /u.o., 1944/ - DEZSO SZABO, HUNGARIAN NOVELIST AND PAMPHLETEER /u.o., 1946/ - FERENC KAZINCZY, HUNGARIAN CRITIC AND NEOLOGIST /u.o., 1950./ - DEZSO KOSZTOLANYI, HUNGARIAN HOMO AESTHETICUS /The American Slavic and East European Review, 1946/ - ZSIGMOND MORICZ, HUNGARIAN REALIST /u.o., 1945/ - ARON TAMASI, THE TRANSYLVANIAN REGIONALIST /u.o., 1946/ - THREE TWENTIETH CENTURY HUNGARIAN POETS /Margit Kaffka, Arpad Toth, Gyula Illyes/ /u.o., 1947/ - KALMAN MIKSZATH /u.o., 1949/ - MIHALY BABITS /Books Abroad, Univ. of Oklahoma Pr., 1935, Norman, Oklahoma/ - HUNGARIAN WRITERS AND THE TRAGIC SENSE /u.o., 1940/ - SANDOR MARAI, "BLENDER OF DREAMS AND SUBSTANCE" /u.o., 1949/ - GYULA JUHASZ, GREAT HUNGARIAN LYRIST /u.o., 1946/ - LAJOS APRILY, TRANSYLVANIAN POET /u.o., 1950/ - JOZSEF KATONA, HUNGARIAN DRAMATIST /Bulletin, National Theatre Conference, Clevelanf, Ohio, 1949/ - IMRE MADACH /u.o., 1950/ - FRIGYES KARINTHY, HUNGARIAN HUMORIST /Poet Lore, Boston, Mass., 1946/ - MOR JOKAI, HUNGARIAN ROMANCER /u.o., 1950./ - TWO HUNGARIAN ROMANTICISTS /Gyula Krudy, Gyula Szini/ /u.o., 1948/ - TWO HUNGARIAN MEN OF LETTERS /Ignotus, Gellert Oszkar/ /The Slavonic and East European Review, 1949/

LASZLO NEMETH, HUNGARIAN WRITER AND REFORMER /The Personalist, Univ. of Southern California, Los Angeles, 1950/ - RECENT HUNGARIAN LITERATURE /The Hungarian Quarterly, Budapest, 1936/ - WALT WHITMAN IN HUNGARIAN LITERATURE /American Literature, Duke Univ. Pr., Durham, N.C., 1944/ - ALADAR KUNCZ, HUNGARIAN-TRANSYLVANIAN WRITER /College English, Univ. of Chicago, Ill., 1948/ - SANDOR WEORES, CONTEMPORARY HUNGARIAN POET /The Modern Language Journal, Univ. of Ann Arbor, Mich., 1949/ - LAJOS KASSAK, HUNGARIAN "AVANT-GARDE" WRITER AND POET /u.o., 1951./ - LORINC SZABO, CONTEMRPORARY HUNGARIAN POET /Western Review, State Univ. of Iowa, Iowa City, 1950/ - ATTILA JOZSEF, CONTEMPORARY HUNGARIAN POET /Voices, New York, 1948/ - FERENC MOLNAR, HUNGARIAN PLAYWRIGHT /PMLA, Publications of the Modern Language Associations of America, New York, 1946/ - A HUNGARIAN EXPONENT OF FRENCH REALISM, ZOLTAN AMBRUS /Symposium, Univ. of Syracuse, N.Y., 1948/ - ALADAR SCHOPFLIN, HUNGARIAN CRITIC /u.o., 1947/ - JENO PETERFY, HUNGARIAN CRITIC, ESSAYIST AND MONOGRAPHER /u.o., 1950/ - JANOS KODOLANYI, HUNGARIAN NOVELIST AND PLAYWRIGHT /The South Atlantic Quarterly, Duke Univ. Pr., Durham, N.C., 1950/

Magyar könyvekre vonatkozó ismertetései - vagy kétszáz - több folyóiratban s napilapokban jelentek meg. A közeljövőben jelennek meg a következő írókról, költőkről írt tanulmányai: ARANY JANOS, BERZSENYI DANIEL, EOTVOS JOZSEF, HERCZEG FERENC, REMENYIK SANDOR, PETOFI SANDOR.

NYUGATI FIGYELŐ.

AZ AMERIKAI KONGRESSZUS

egyik tagja, Kersten képviselő határozati javaslatot terjesztett a kongresszus elé, hogy az fejezze ki Magyarország népe iránti őszinte barátságát s a kormány tegyen meg mindent a magyar nép mielőbbi felszabadítása érdekében a kommunista iga alól. /H.Con.Res. 119, 51.VI.7./ A képviselő egy másik javaslata a diplomáciai kapcsolatok megszakítását követeli. /H.Con.Res. 116, 51.VI.4./ A nagyfontosságú ügyre még visszatérünk.

KÉTHLY ANNA KISZABADÍTÁSÁRA

Észénátorokból, képviselőkből, stb. bizottság alakult Párizsban. /LE MONDE, 51.V.28./ A francia parlamentben Jean Paul David, a radikális párt egyik vezetője Kéthly érdekében interpellációt jegyzett be.

A FRANCI 2. HUSZÁREZREDET

"1735-ben Esterhazy gróf alakította Strasbourg-ban magyar önkéntesekből - olvassuk az ezred kis kézikönyvében /"Chamborant", Mullheim, Bade, février 1946/ - s az Esterhazy-huszárok első fegyverténye 1739-ben Korzikában zajlott le." Címerükön még ma is a magyaros "Houzard" szó szerepel /Hussard helyett/, táborig sapkájukon elől magyar zsinór látható.

BELGRÁD A MAGYAR FŐVÁROS

a NEW YORK TIMES /51.VI.20./ szerint. A lap Clerk angol nagykövet halálával kapcsolatban írja: "Rá kellett vennie Romániát Belgrád kiürítésére, melyet Románia a Kun Béla kommunista rezsimjének bukása utáni zavarokban elfoglalt. Magyar vezetőkkel tárgyalt..."

BRITISH-HUNGARIAN CHRISTIAN FELLOWSHIP

néven május 7-én magyar-angol társaság alakult Londonban. A társaság elnöke Macartney professzor lett. Alelnök Veress László, titkárok Cserenyey Géza és Tárczy Árpád. A megnyitó ülésen dr. Soos Géza mondott beszédet, a júniusi ülésen pedig Macartney professzor tartott előadást az 1944. október 15-e előtti eseményekről. Az előadást követő ismerkedési teán résztvett az angol külügyminisztérium több tisztviselője, úgyszintén a British Council, az Egyházak, vezető kulturális egyesületek; a rádió és a sajtó képviselői.

A társaság legfontosabb célja a magyar szellemiség ápolása és a magyar kulturális értékek megismertetése az angolokkal, valamint az angol-magyar kulturális kapcsolatok kiépítése.

MADAME DE VILMORIN

ismert svájci írónőt beszélgeti Denise Bourdet a REVUE DE PARIS-ban /51.II./ írt cikkében:

"Hétéves koromban kérdezték tőlem, mit szeretnék tenni. Azt mondtam, élni Ausztriában... /S Leigh Hunt amerikai költő azonosnevű unokájától elválva 1937-ben férjhezmegy a magyar Pálffy grófhhoz, akinek kastélya volt a Kis-Kárpátok lábánál./ Ideérkezve egyáltalán nem éreztem a hontalanná válás érzését. Ugy voltam, mint aki felleli azt a helyet, amitől eddig megfosztotta a sors. Megtanultam nehézség nélkül és gyorsan magyarul... olyan mohósággal, ahogyan a szomszéd ember iszik... Azt akartam, hogy ne legyek idegen abban az országban, amelyet szerettem, s amikor el kellett hagyni, régi otthonom légköre kellett hozzá, hogy ne érezzem száműzöttnek magam!"

A HAZAI FIGYELŐ ANYAGA HELYSZÜKE MIATT A KÖVETKEZŐ SZÁMRA MARADT!

H I R Ü N K A V I L Á G B A N
/Magyar Kulturális Figyelő/

Szerkeszti:
Csicsery-Rónay István

A "Hirünk a világban" előfizetési díja az USA-ban évi 3 dollár, bármely más országban havi 1 nemzetközi postai coupon. Munkatársaknak díjtalanul, szerkesztőségnek cserepéldány ellenében küldjük.

A "Hirünk a világban" könyvatos: bármelyik közlemény a forrás megjelölésével átvehető.

H I R Ü N K A V I L Á G B A N
Hungarian Monthly
P.O.Box 1005,
Washington 13, D.C.
U S A